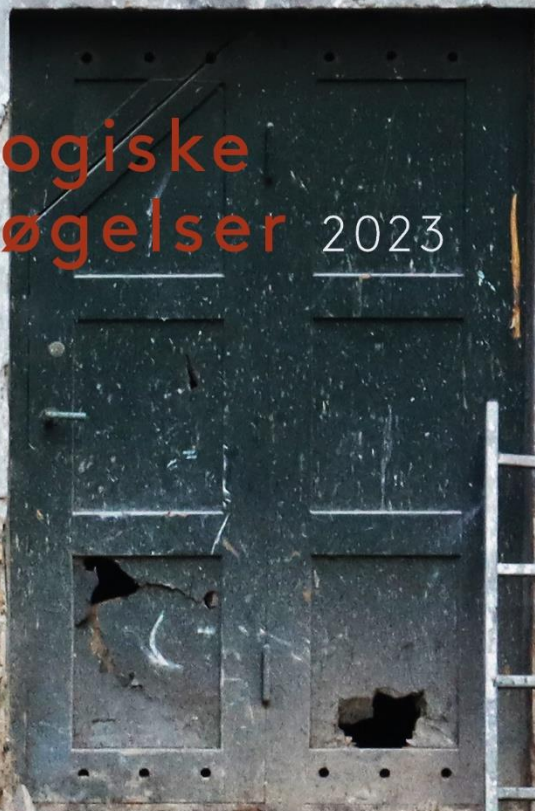

Arkæologiske Undersøgelser 2023

KØBENHAVNS
MUSEUM

KØBENHAVNS
MUSEUM
MUSEUM OF
COPENHAGEN

Indhold

Forord	3
Alle undersøgelser i 2023	4
Indre By	5
Amager	13
Brønshøj	14
Christianshavn	15
Frederiksberg.....	18
Frederiksstaden	20
Holmen og Arsenaløen	23
Nordvest	26
Nørrebro.....	27
Slotsholmen.....	31
Sydhavnen	35
Valby.....	37
Østerbro	40
Øvrige lokaliteter	42

Forsidefoto: "Fortiden bærer nutiden" af Mikkel B. Siebken.

Forord

Københavns Museums korte oversigt over årets graveaktiviteter er over de seneste år blevet en tradition, og udkommer nu for tredje gang. Museets egne ansatte, interesserede blandt museets brugere og øvrige med nysgerrighed for den aktuelle arkæologi i København og Frederiksberg kan her få et hurtigt overblik.

Fra i år indeholder AUK'en kun sager, hvor en etape af feltarbejdet er afsluttet indenfor året, så der ikke er for mange sager, der går igen i flere AUK'er. Til gengæld bydes der på lidt flere detaljer om de mere bemærkelsesværdige sager, og vi har gjort plads til flere billeder eller illustrationer. De nye tiltag er foretaget efter ønske fra AUK'ens læsere.

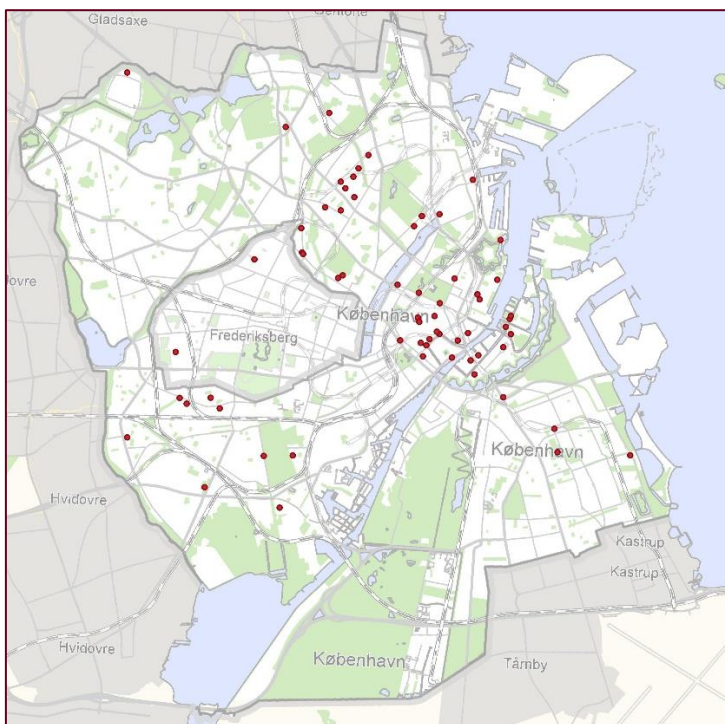
Museets arkæologer har været i felten på 64 lokaliteter fordelt på 53 forskellige sager i løbet af året, hvoraf tre af sagerne var regulære udgravninger. Dette er ikke ulig mængden af sager fra de sidste år. 2023 lokaliteterne var koncentreret nærmere bykernen, end de foregående år. Men der bemærkes også en øget aktivitet i særligt Valby og Nørrebro.

Hvert år er der sager, som ikke giver store arkæologiske afkast, og så er der sager, som giver væsentligt mere end forventet. Blandt de sidstnævnte ses den afsluttede udgravning af det imponerende 1600-tals byggeri af Valkendorfs Kanal, første etape af udgravningen af en nu nedlagt del af Assistenskirkegården på Nørrebro og fundet af meget velbevarede losseplads-fyldlag fra 1700-tallet.

På kortene over de forskellige bydele/områder, er de forskellige sagers position markeret med en lille prik foran museets sagsnummer. Resumeerne er udført af arkæologerne på de forskellige sager, og indsamlet og redigeret af undertegnede. Udgravningsrapporter lægges løbende på museets hjemmeside. I takt med at de færdiggøres.

Samlet og redigeret af:
Tim Slumstrup Aunkilde og Gunvor Christiansen

Alle undersøgelser i 2023

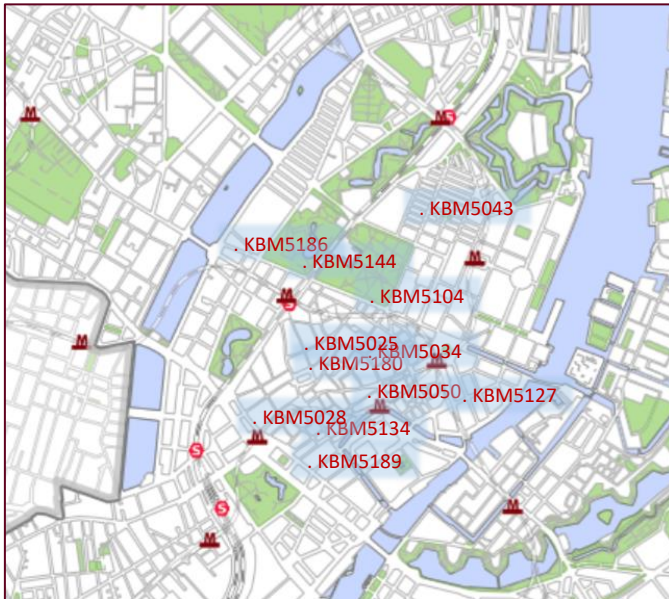

I 2023 har Københavns Museum været i felten på 64 lokaliteter. Størstedelen har været koncentreret omkring bykernen, Christianshavn, Østerbro og Nørrebro.

De nævnte og markerede lokaliteter indbefatter afsluttede udgravningssager og etaper af udgravninger, der er gravet i året, og indeholder ikke sager, som stadig er i gang.

De enkelte lokaliteter er samlet indenfor byens kvarterer.

Indre By

KBM5025 Krystalgade 21

Forundersøgelse

Kulturlag fra 1500-tallet til nyere tid.

Deltagere: Christian Flensborg og Nikolai Fenger

Der blev fundet et fundament ved portalindgangen til gården af mursten. I de nederste niveauer fandt vi en tidlig type af Westerwald stentøj og flere kulturlag.

Der blev udtaget en skinneprove fra de nederste lag, og vi venter på en C-14 datering herfra. En håndboring viste, at der 1,5 meter under det ellers sorte lag i bunden gemte sig et gødningslag og et muligt pikstenslag dybere nede. Vi mener derfor, at der er flere arkæologiske strukturer og kulturlag langt dybere nede.

KBM5028 Helmerhus

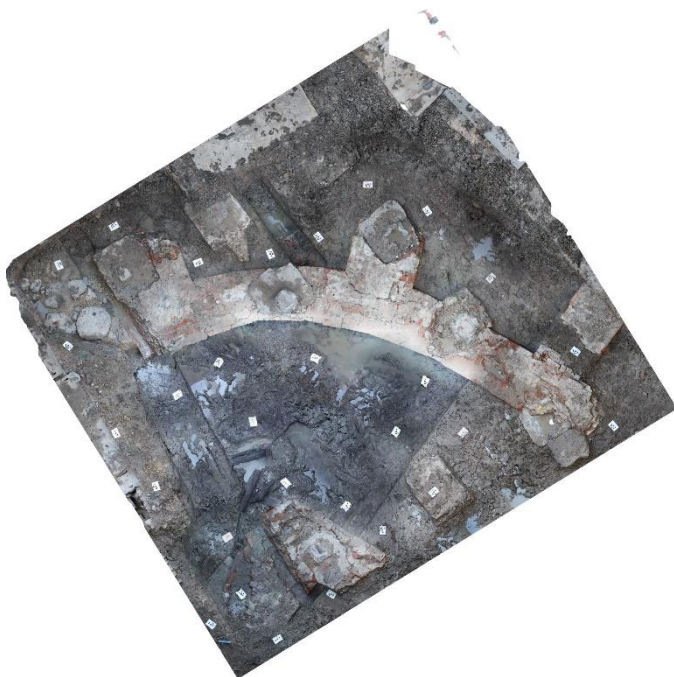
Udgravning

Bevaret del af Valkendorfs Kanal. 15-1600-tallet

Deltagere: Mikkel B. Siebken, Klaus S. Hvid, Terje Stafseth,
Nikolai F. Pedersen og Christian Flensborg

Fortsat fra 2022.

I januar til maj 2023 blev dele af en muret kanal afdækket
under Helmerhus.

FIGUR 1: OVERSIGTSFOTO AF VALKENDORFS KANAL.

Kanalen stod med siderne og dele af hvælvet bevaret. Mod vest fremkom kanalens indløb samt rester af et stemmeværk opført i eg. Dendrodateringer af pælene i stemmeværket daterer tømmeret til 1599-1605 og 1617-1629. Placeringen og dateringen af anlægget stemmer overens med Valkendorfs Kanal, som blev anlagt ved Vesterport i 1583. Kanalen ledte vandet fra voldgraven under befæstningen ved Vesterport, og ind til Møllerenden. Den nederste del af kanalen står fortsat bevaret under Helmerhus.

FIGUR 2: DE BEVAREDE HVÆLVINGER AF VALKENDORFS KANAL BEUNDRES.

KBM5034 Købmagergade 19-34

Forundersøgelse

Opfyldslag fra 1700-tallet og en tidlig muret kloak fra ca. 1860-erne

Deltagere: Tim Slumstrup Aunkilde, Stine Damsbo Winther og Sam Keenan

Under nedlægningen af kølerør i gågaden Købmagergades midte mellem nummer 19 og 31 overvågede vi gravearbejdet. Der blev fundet en muret kloak samt de øverste 10 cm af opfyldslag fra 1700-tallet. Der blev ikke observeret væsentlige arkæologiske konstruktioner eller lag udover det nævnte.

KBM5043 Olfert Fischersgade 53

Forundersøgelse med negativt resultat

Deltagere: Tim Slumstrup Aunkilde og Morten Steineke

Overvågning af fjernvarmearbejde i Olferts Fischersgade. Området var interessant grundet tidligere fund tæt ved af begravelser fra både en hospitalskirkegård og en pestkirkegård. Der kom dog ingen fund af arkæologisk interesse i forbindelse med gravearbejdet.

KBM5050 Læderstræde 5A-C

Forundersøgelse

Et enkelt opfyldslag. Udateret

Deltagere: Camilla Haarby Hansen

Registrering og iagttagelse af gravearbejde. Der blev konstateret et enkelt opfyldslag, der dog ikke kunne dateres.

KBM5104   **Gothersgade**

Forundersøgelse

Bygningsrester og voldgrav. 1600-tallet og nyere tid

Deltagere: Tim Slumstrup Aunkilde og Nikolai Fenger

Ved vejrenovation af Gothersgade dukkede rester af Christian IV's voldgrav op. I voldgraven fandtes skråtstillede pæle, der potentielt kunne have fungeret som støtte op om en bastion, eller den kendte, men ej fundne Lønport, som var den hurtige passage til at krydse voldgraven fra byen til Kongens Have. Udgravningen var ikke stor nok til at finde ud af, om der var bevaret murværk eller ej.

Foruden voldgraven blev der også fundet fundament- og gulvresten fra et af Københavns fineste badeanstalter "Brøndkuranstalten Rosenborg", der senere blev lavet om til en limonadefabrik. Bygningen stod mellem 1881 og 1933.

KBM5127   **Holbergsgade m.fl**

Forundersøgelse

Jordlag indeholdende træflis og rebrester, kulvert/vejkiste, bolværkspæle. Flere tidsperioder

Deltagere: Rikke Simonsen og Christian Andreas Flensborg

I forbindelse med natarbejde fra Holbergsgade og tilstødende sidegader: Tordenskjoldsgade, Peder Skrams Gade, Cort Adellers gade, Herluf Trolles Gade og Havnegade blev der fundet jordlag med træflis, spuns og mulige rebrester i. Måske stammer fundene fra dengang Rebbanen var i brug, eller dengang hvor skibe lagde til i området. Dertil en intakt kulvert/vejkiste, der fortsætter ud af tracéet på begge sider. Der blev desuden nede ved Havnegade påtruffet intakte jordlag samt velbevarede bolværkspæle.

KBM5134   **Kompagnistræde 41**

Forundersøgelse

Fundamenter samt enkelte opfylds- og nedrivningslag.

Udateret

Deltagere: Camilla Haarby Hansen, Niels Henrik Andreasen

I forbindelse med omlægning af en spildevandsledning i gården bag Kompagnistræde 41/Vandkunsten 8, fremkom levn af fundamenter i tegl og sten samt enkelte opfylds- og nedrivningslag. Fundamentene mener vi stammer fra ombygninger på de to matrikler i perioden 1700-1900, men hverken lag eller strukturer kunne dateres nærmere.

KBM5144   **Botanisk Have, Etape 1**

Forundersøgelse

Fundamenter samt enkelte opfylds- og nedrivningslag.

Udateret.

Deltagere: Gerd Bindsbøl Ravnholt og Niels Henrik Andreasen

Overvågning af anlægsfornyelse i Botanisk have. Sagen fortsætter med ny etape i 2024. Og der henvises til næste års udgave af AUK.

KBM5180   Metropolitanskolen

Forundersøgelse

Pikstensbelægning og murværk af munkesten. Middelalder og nyere tid.

Deltagere: Zenon Topcagic Rosenkvist og Mikkel Blichfeldt Siebken

Ved anlæggelsen af fjernvarme i baggården til Metropolitanskolen fandt vi rester af murværk af munkesten. Disse blev påtruffet i tracéets/grøftens bund (udgravningsgrænsen) og er derfor fortsat bevaret på stedet. En rest af en nyere tids pikstensbelægning fandtes også. Det er uvist, om der er tale om kældergulv eller del af en udendørs brolægning.

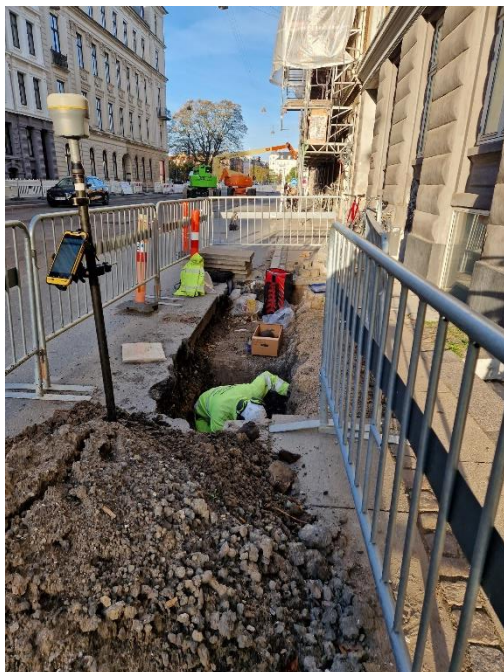
KBM5186   Gothersgade 155-175

Forundersøgelse

Begravelser, kirkegård 16-1800-tallet

Deltagere: Stine Damsbo Winther, Mikkel Blichfeldt Siebken og Zenon Topcagic Rosenkvist

I et meget lille trace/opgravet grøft lå én intakt begravelse, samt store mængde knogler fra mennesker, der var blevet forstyrret og nu lå omrodet rundt om den intakte grav. Der har tidligere ligget en fattigkirkegård fra 16-1800-tallet, som blev brugt til børn, voksne, unge og gamle. På flere af knoglerne kunne ses sygdomme, som personerne har lidt af.

FIGUR 3. DET SMALLE TRACE I GOTHERSGADE 155-175.

KBM5189   **Ny Vestergade**

Forundersøgelse

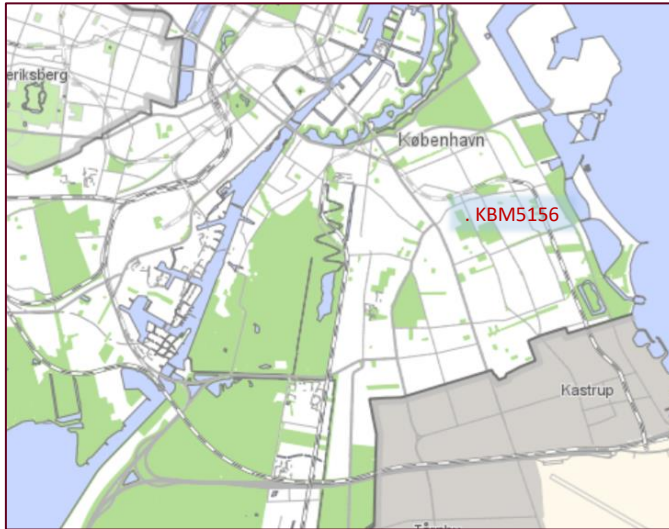
Trævandrør. Antageligt 1700-tallet

Deltagere: Gerd Bindsbøl Ravnholt og Tim Slumstrup

Aunkilde

I forbindelse med ledningsreparationer stødte vi på et trævandrør i Ny Vestergade. Vandrøret er blevet flyttet fra sin oprindelige placering et andet sted i gaden under et tidligere anlægsarbejde. Foruden vandrøret dukkede enkelte kulturlag med almen affaldspåfyld op.

Amager

KBM5156 Sundby Kirkegård

Forundersøgelse

Nyere tid

Deltagere: Tim Slumstrup Aunkilde

En fornyelse af kirkegårdens udseende med særligt fokus på beplantning af nye træer, gav mulighed for pletvise kig ned i kirkegårdsmulden. Kun enkelte knogler dukkede frem og det vi mener ikke, at der blev forstyrret grave under arbejdet.

Dog kom en del af et fundament, som tolkes til at være fra den tidligere kirkegårdsmur inden kirkegårdens udvidelse i 1924.

Brønshøj

KBM5133 Tingbjerg

Forundersøgelse

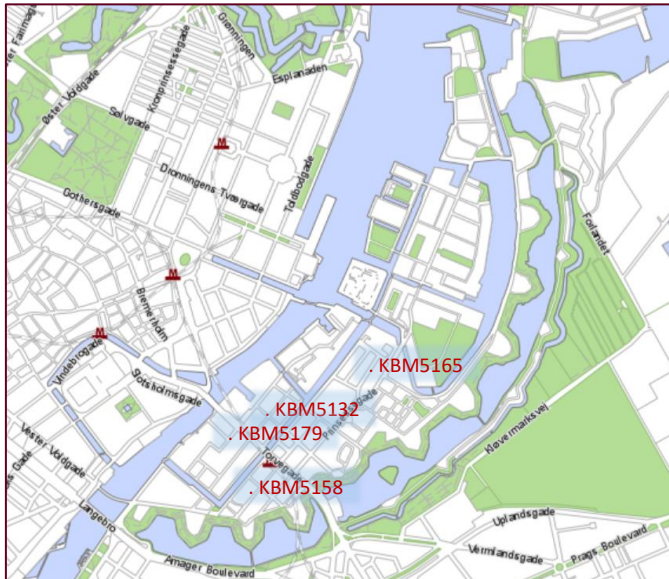
Grube. Bronzealder

Deltagere: Morten Steineke

Forundersøgelse ved nybyggeri på en forhøjning vest for Utterslev Mose. Forhøjningen er formodentligt det oprindelige Tingbjerg.

Undersøgelsen bestod af søgegrøfter, hvori der i en enkelt fremkom en stor grube. Gruben anslås at være fra bronzealderen. I 2024 vil der komme flere etaper på selve forhøjningen.

Christianshavn

KBM5132 Wildersgade m.fl.

Forundersøgelse

Trævandrør, fundament og opfyld. 1600-tallet til nyere tid.

Deltagere: Samuel Keenan, Gerd Bindsbøl Ravnholt, Niels Andreasen og Terje Stafseth

Arkæologisk forundersøgelse i forbindelse med udskiftning af vandværk i fire gader på Christianshavn; Wildersgade, Bådsmandsstræde, Sct. Annæ Gade og Overgaden Neden Vandet. Udgravningen bestod af 76 små huller og flere længere grøfter. Der blev opdaget flere lag relateret til landvinding i 1600-tallet, hvor man har fyldt områder i vandet op, så man fik mere landjord i havnen. Dertil fandt vi også sektioner af trævandrør og træ- og stenfundamenter, der stammer fra 1600/1700-tallet.

KBM5158 Dronningensgade 17-21

Forundersøgelse

Fundamenter til bygninger før 1728, samt yngre baggårdsbygninger.

Deltagere: Tim Slumstrup Aunkilde og Sam Keenan

Fundamenter til ældre baggårdsbygninger og gårdtoiletter blev observeret i gården. I vejmidten foran bygningerne fremkom rester af en række fundamentsten samt en kobberpolet. Vejmidtens stenrække tolkes til at være fra en bygningsfacade fra før vejudvidelserne efter branden i København i 1728.

KBM5165 Burmeistergade

Forundersøgelse

Bolværk og fundament 1800-tallet

Deltagere: Morten Steineke og Terje Stafseth

I forbindelse med udgravning til fjernvarme i Burmeistergade har Københavns Museum gennemført en større forundersøgelse. Under undersøgelsen dukkede dele af et stenfundament, bolværk og opfyldningsjordlag op, som sandsynligvis kan være fra en bygning fra sidste halvdel af 1800-tallet.

KBM5179 Strandgade 2-14, 3-7

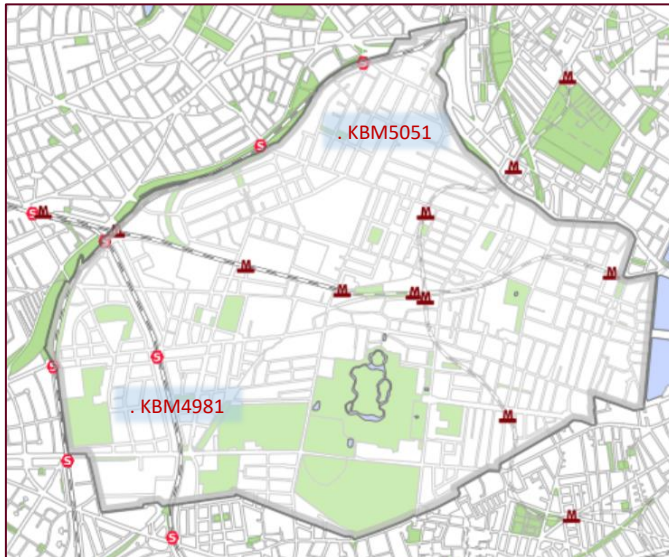
Forundersøgelse

Trævandrør, rester efter trækonstruktioner samt lag fra konstruktionen af en kunstige ø. Nyere tid

Deltagere: Terje Stafseth, Anine Madvig Struer, Tim Slumstrup Aunkilde og Morten Steineke

I forbindelse med nedlægning af nye vandør i Strandgade på Christianshavn overvågede Københavns Museum arbejdet. I overvågningen kunne de gamle trævandrør i gaden dokumenteres, ligesom rester efter forskellige trækonstruktioner, hvis funktion ikke kunne bestemmes nærmere. Desuden afdækkedes elementer fra Christianshavns tidligste konstruktionsfase, hvor videre naturvidenskabelige analyser forhåbentlig kan afsløre ny viden om metoden og processen bag opførelsen af øen.

Frederiksberg

KBM4981 Troels Lundsvej

Forundersøgelse med negativt resultat

Nyere tid

Deltagere: Morten Steineke, Niels Henrik Andreasen, Tim Slumstrup Aunkilde, Andréa Borgius, Sam F. Keenan, Mikkel B. Siebken, Anine Madvig Struer

En større arkæologiske forundersøgelse i forbindelse med anlæggelse af regnvandssikring på Troels Lunds Vej og omkringliggende gader blev gennemført i 2022 og dele af 2023. Ingen arkæologiske levn blev fundet ved undersøgelsen, som foruden moderne jordlag og udjævningslag også bestod af enkelte områder med muldjord med enkelte fund.

KBM5051   **Egernvej, fase 2**

Forundersøgelse med negativt resultat

Opfyld efter brændt bygning. Nyere til Moderne tid

Deltagere: Zenon Topcagic, Stine Damsbo Winther

Der blev registreret en større mængde lokalt industriaffald.

Frederiksstaden

KBM5106 Amaliegade

Forundersøgelse

Losseplads fra ca. 1700-1750

Deltagere: Karen Green Therkelsen, Stine Damsbo Winther, Morten Steineke, Tim Slumstrup Aunkilde, Christian Flensborg, Sam Keenan, Zenon Topcagic, Rikke Simonsen, Caroline De Oliveira, Camilla Haarby Hansen, Lena Diana Tranekjer, Gunvor Christiansen, Alexander Normann Huus, Nikolai J. Fenger Pedersen, Aisha Mellah, Niels Henrik Andreasen, Ida Hornung, Anders Hagensen, Oskar Bruvik-Hansen, Linea Caroline Due, Gerd Bindesbøl Ravnholt, Cecilie Uhre Pedersen, Caroline Sofie, Teilov-Pedersen, Camilla Fraas Rasmussen og Anine Madvig Struer

Hele den nordlige del af Frederiksstaden udgøres af store opfyldslag fra 1600/1700-tallet som del af byggemodningen. I vidt omfang består lagene af husholdningsaffald fra hovedstaden. Arkæologisk set er dette en guldgrube, idet der er ophobet et enormt genstandsmateriale fra stort set alle materialegrupper, som ovenikøbet er særdeles velbevarede i det fugtige miljø ved kysten. Der fandtes ved museets forundersøgelse i 2023 således ikke blot store mængder af både hjemlig og importeret keramik og porcelæn – bl.a. en lille kinesisk kop med erotisk motiv – en mangfoldighed af metalgenstande fra mønter og russiske klædeplomber til en lille støbt buddhastatue, og særdeles velbevarede trægenstande (som personlig favorit: en udfoldelig tommestok med metalbeslag og millimetertynde målangivelser bevaret som var de udført i går). Vi fandt også et uvurderligt materiale af silke-, uld- og hørstoffer, der giver et enestående indblik i københavnernes – rig som fattig – klædedragt i begyndelsen af 1700-tallet. Materialet er unikt på europæisk plan, og museet har store forventninger til den kommende undersøgelse på matriklen i 2024.

FIGUR 4: SOLDESTATION PÅ DET STORE LOSSEPLADSAREAL.

KBM5140 Moltkes Palæ, Haven

Forundersøgelse

Kulturlag, 1700-tallet

Deltagere: Niels Henrik Andreasen

Ved en undersøgelse bag Moltkes Palæ på Amalienborg blev der søgt efter spor af to løvbuegange fra 1700-tallet, som nu er forsvundet. I tre undersøgelseshuller blev der registreret jordlag fra havens tidligere brugsfaser og derunder opfyld af samme karakter, som er blevet fundet flere steder i dette område af Frederiksstaden. Der blev ikke fundet spor efter buegangene.

KBM5073 Frederiksgade 18

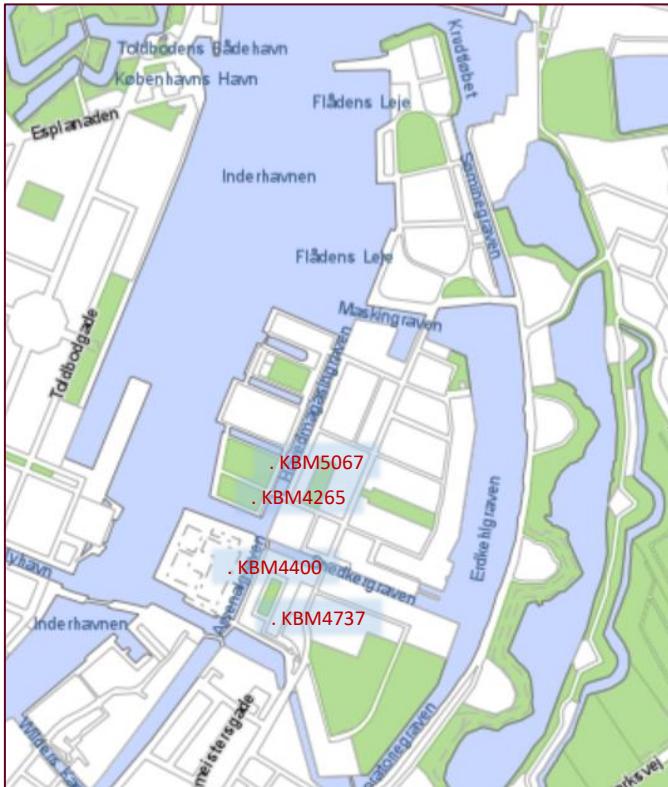
Forundersøgelse

Fundament, bygning. Nyere tid

Deltagere: Stine Damsbo Winther, Niels Henrik Andreasen og Per Jansson

Ved fundering af en sidebygning til Bernstorffs Palæ fremkom fundamenter, der med sandsynlighed kan stamme fra tidligere bygninger i området som f.eks. Sophie Amalienborg.

Holmen og Arsenaløen

KBM4265   **Papirøen**

Udgravning

Deltagere: Gerd Bindsbøl Ravnholt og Morten Steineke

Mindre tilføjelsesregistreringer til foregående års undersøgelser. Se tidligere AUK'ere

KBM4400   **Operaparken (ny etape)**

Forundersøgelse

Bolværk. Nyere tid

Deltagere: Morten Steineke og Tim S. Aunkilde

I forbindelse med udgravning til et affaldsanlæg på Dokøen har Københavns Museum gennemført en større forundersøgelse. På arbejdsområdet fremkom dele af et bolværk og jordopfyldningslag som stammer fra øens etablering under sidste halvdel af det 1800-tallet.

KBM4737   **Kuglegården Øst**

Udgravning

Bolværk og kajsikring. 1700-tallet

Deltagere: Morten Steineke, Niels Henrik Andreasen, Andrea Borgius, Christian Andreas Flensborg, Inger B. Hebelstrup, Ida Hornung, Klaus S. Hvid, Per Jansson, Sam F. Keenan, Matteo Laudato, Nikolai F. Pedersen og Gerd B. Ravnholt

Fortsat fra 2022

I forbindelse med udgravning til parkeringskælder ved Trangravshusene og Proviantgården på Arsenaløen har Københavns Museum i 2022 og 2023 foretaget en forundersøgelse. Under gravearbejdet og fjernelsen af tidligere opfyldslag i området, som førhen var en del af haven, fandt vi bolværk i form af kantsikringer med tilhørende forankringssystem til Arsenaløens østlige kajkant, samt dele af den vestlige kantsikringen til Pramlaugets Ø. Disse velbevarede anlæg blev dokumenteret. Bolværket på Arsenaløen kan gennem dendrodatering dateres til første og anden halvdel af 1700-tallet. Kantsikringen på Pramlaugets Ø er næsten samtidig med den sidste konstruktionsfase på Arsenaløen.

FIGUR 5: OVERSIGT OVER BOLVÆRKSVEG OG KAJFORSTÆRKNING VED PROVIANTGÅRDEN SET MOD NV.

Resultaterne viser at dette område på Arsenaløen har haft en stor betydning for den historiske udvikling af Københavns Havn, og undersøgelsen har kunnet give et detaljeret indblik i udviklingen af havneområdet og dets gradvise udvikling fra etableringen i 1730-årene og fremover.

KBM5067   Ekvipagemestervej 14

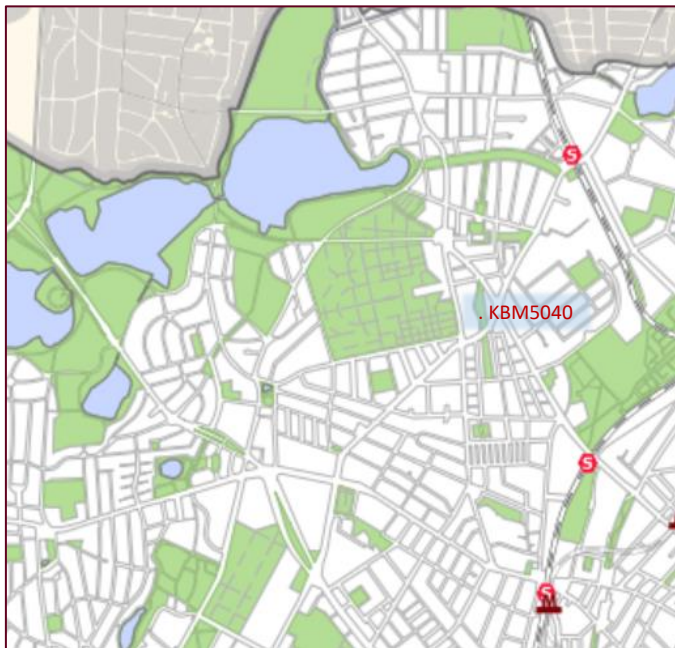
Forundersøgelse

Opfyldslag, bolværk, Nyere Tid

Deltagere: Anine Madvig Struer, Mikkel Siebken, Mads Erik Øvig Bjerregaard, Matias Møller, Kimmie Manniche og Anne-Sofie Heen Kraglund

Afslutning af forundersøgelse påbegyndt i 2021. Overordnet set kunne der registreres opfyldslag og en indvendig konstruktionsstruktur/bolværk fra anlæggelsen af den kunstige ø Pramlaugets Plads. Det kunne konstateres, at opfyldningen ikke er sket på må og få, men med bevidst brug af forskellig typer opfyldt forskellige steder i arbejdsprocessen. Desuden fremkom en større koncentration af nyt men ituslået kinesisk porcelæn, der var blevet smidt ud i forbindelse med opfyldningen.

Nordvest

KBM5040   **Bispeparken, Grønningen NV**

Forundersøgelse

Stolpehuller og gruber, heriblandt kogegruber. Oldtid.

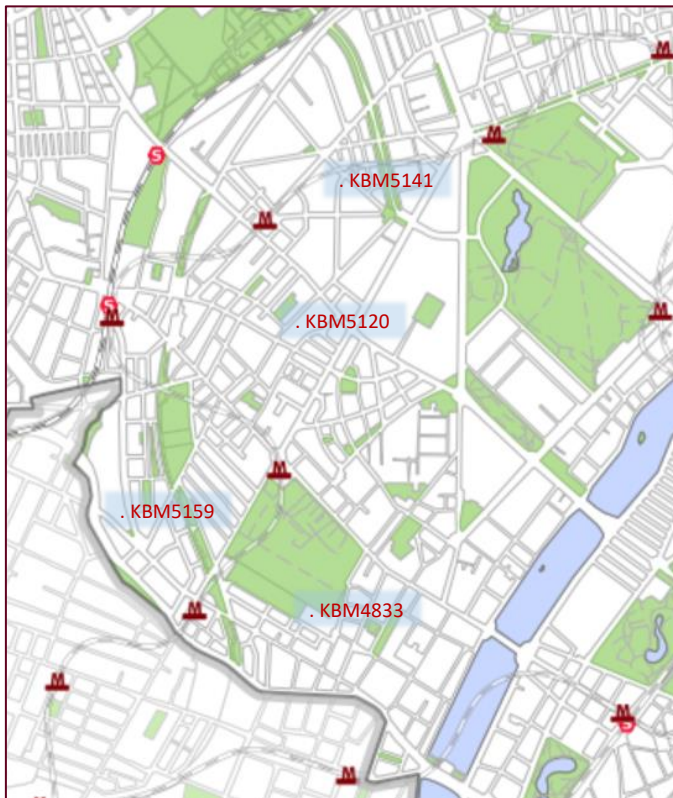
Bronzealder/Ældre jernalder

Deltagere: Morten Steineke, Klaus S. Hvid og Per Jansson

I forbindelse med etablering af skybrudssikring i parken ved Grønningen NV blev der udført en arkæologisk forundersøgelse i form af flere søgegrøfter.

I området nord for Tuborgvej (Bispeparken) blev der fundet forhistoriske anlæg i form af stolpehuller, gruber og et ildsted/kogegruber, hvis umiddelbare datering er bronzealder og/eller ældre jernalder.

Nørrebro

KBM4833 Blågård Skole

Udgravning

Kiste- og genbegravelser. Sidste halvdel af 1800-tallet.

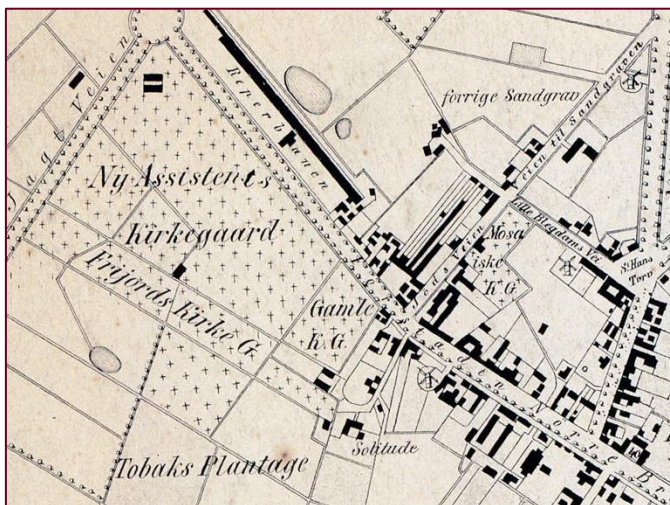
Deltagere: Morten Steineke, Niels H. Andreasen, Tim S.

Aunkilde, Sam F. Keenan, Terje Stafseth, Zenon Topcagic og Stine D. Winther

I forbindelse med renovering af skolegården på Blågård Skole har Københavns Museum lavet en arkæologisk udgravning, hvoraf de fleste etaper ble afsluttet i 2023. I det aktuelle arbejdsområde fremkom nedrivninger til et flere begravelser,

hvoraf enkelte blev undersøgt. Disse kan kobles til den nye «Friejords Kirkegaard» fra sidste halvdel af 1800-tallet. Hertil en del enkeltfund af menneskeknogler i det øverste jordlag under den nuværende belægning.

Arealet vest for Assistens Kirkegård blev inddraget som frijordskirkegård omkring 1847. Det er nok usandsynligt, at hele området umiddelbart efter inddragelsen er blevet brugt til begravelser. Området er markeret som kirkegård på et kort fra 1854, og benyttes som begravelsesplads frem til Blågård Skole bliver opført i 1902. Alle de udgravede kistebegravelse opfattes således som liggende indenfor denne tidsrammen på ca. 50 år. Når det gælder genbegravelserne og løse knogler må disse kobles til opførslen af skolen omkring århundredeskiftet.

FIGUR 6: KORT FRA 1850 HVOR DEN MIDTERSTE DEL AF FRIJORDSSTYKKET ER BLEVET INDDRAGET TIL KIRKEGÅRD.

Med enkelte undtagelser blev begravelserne fundet i en dybde af ca. 0,8 meter. I lighed med tidligere undersøgelser i området var gravene lagt nordvest-sydøst og skeletterne lå

med hovedet mod nordvest. De fleste af gravene som blev totaludgravet var relativt velbevaret, selv om kisternes træ var mere eller mindre nedbrudt og konturerne af disse bare kunne registreres i form af rektangulære mørke farvet i undergrunden og ved hjælp af spredte fund af kistesøm. Bevaringsgraden af knoglerne varierede både med hensyn til voksenbegravelserne og børnebegravelserne.

FIGUR 7: SKELETTER PÅ RAD OG RÆKKE. AF OG TIL KAN DET BLIVE TRANGT OM PLADSEN...

Omkring 2/3 af individerne fra de udgravede grave var børn og i vid udstrækning nyfødte. Det høje antal af børn skyldes, at de ikke blev begravet lige så dybt som de voksne, og derfor er de overrepræsenteret blandt de grave, der forstyrres af renoveringen. Blandt de voksne skeletter kunne der konstateres sygdomme som ubehandlet syfilis, skoliose, cancer og ét individ med dværgvækst.

Fortsættes 2024

KBM5120 Rådmandsgade 55

Forundersøgelse med negativt resultat

Deltagere: Morten Steineke

Mindre tilsyn med tre mindre grøfter. Ingen observationer af arkæologisk interesse.

KBM5141 Vermundgade – Titangade

Forundersøgelse

Markflade, dyrket mark. Nyere tid/Moderne tid

Deltagere: Terje Stafseth, Christian Flensborg og Tim

Slumstrup Aunkilde

Overvågning af udgravningen til en ny vandledning. Det undersøgte område var gennemgående forstyrret af moderne aktiviteter, men i enkelte områder blev der i profilerne registreret bevaret ældre mark/eng/pløjemark. På baggrund af fundene (porcelæn, fajance, tegl og glas) i de interessante lag, dateres denne aktivitet tidligst til 1700-tallet (måske også til 18-1900 tallet).

KBM5159 Lundtoftgade 1-7, Urbania

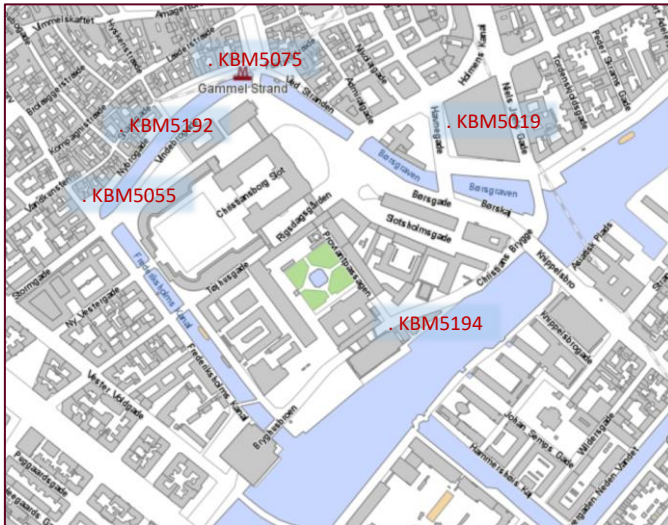
Forundersøgelse

Vådbundslag. Ingen væsentlige arkæologiske fund

Deltagere: Niels Henrik Andreasen

Overvågning af forureningsboringer på større byggegrund. Den ældre vådbund i den opfyldte sænkning til Ladegårdså indeholdt omsat tørv. Der fandtes i borerne enkelte meget små flintafslag fra stenalderen.

Slotsholmen

KBM5019 Nationalbanken

Forundersøgelse

Fundament. 1600 – 1800-tallet

Deltagere: Nanna R. Jensen og Tim Slumstrup Aunkilde

Fortsat fra 2022

I forbindelse med forberedelse af sikring mod vandstandsstigninger omkring Nationalbanken skulle der indledningsvis foretages prøveboringer. Københavns Museum var interesseret i at se resultaterne af disse prøver med henblik på at afgøre, om der var bevarede arkæologiske kulturlag tilbage i området. Museet gennemgik syv af borehullerne, hvoraf der var fund af fortidsminder i fire af disse: I Niels Juels Gade, hvor en egentlig arkæologiske udgravning viste, at der fandtes tre forskellige fundamenter af flensborgsten fra 1700-tallet samt bevarede kulturlag. I Havnegade, hvor der ligeledes blev fundet fundamenter og

kulturlag, der blev registreret under en egentlig arkæologisk undersøgelse, samt registrering af sekundært aflejret bolværk ved Holmens Kanal.

KBM5055   Nybrogade 30

Forundersøgelse

Keramik. Nyere tid.

Deltagere: Samuel Keenan og Simone Mayer

Der fremkom udelukkende nyere tids fund fra lag, der er blevet forstyrret af graveaktivitet i moderne tid, under en kælderrum. I bunden af det undersøgte område var der dog tegn på uforstyrrede lag, hvilket antydede intakte lag dybere nede.

KBM5075   Gl. Strand 36-38

Forundersøgelse

Murværk og opfyldslag. Nyere tid

Deltagere: Anine Madvig Struer og Stine Damsbo Winther

I forbindelse med nedlægning af fjernvarme gennem baggårdene til ejendommene Gammel Stand 36-38 overvågede Københavns Museum anlægsarbejdet. Ved overvågningen kunne der dokumenteres opfyldslag og lidt murværk, der relaterer sig til genopbygningen på matriklerne efter bybranden i 1795.

KBM5192 Snaregade 10b

Forundersøgelse

Tøndeforet brønd. 1600/1700-tallet. Nyere tid

Deltagere: Samuel Keenan, Tim Slumstrup Aunkilde

En tøndeforet brønd blev fundet i den centrale gårdhave til et hus. Det blev opfyldt i slutningen af 1600-tallet/begyndelsen af 1700-tallet. Brønden indeholdt keramik og glas herunder kinesisk porcelæn, tallerken af tin, hollandsk fajance og tysk fremstillet glas, herunder et særligt dekorativt kar.

Opfyldningen indeholdt også en større mængde dekorerede ovnkakler med et Frederik 3. monogram.

FIGUR 8: TØNDE FRA SNAREGADE, DER HAR FUNGERET SOM FORING TIL BRØND. TØNDENS INDHOLD VAR MEGET FUNDRIG.

KBM5194   **Det Kgl. Bibliotek, Ladestandere**

Forundersøgelse (første etape)

Brolægning, nedbrydningslag, renæssancen.

Deltagere: Stine Damsbo Winther og Camilla Haarby Hansen

Der blev fundet to brolægninger samt nogle nedbrydningslag, der sandsynligvis stammer fra oprettelsen af Proviantpassagen i forbindelse med Chr. IV's Tøjhuskompleks.

Sydhavnen

KBM5039   **Rubinsteinvej m.fl.**

Forundersøgelse.

Oldtidsgruber, skelgrøft og markdræn. Oldtid, nyere tid og tidlig moderne tid

Deltagere: Anine Madvig Struer, Mikkel Siebken, Morten Steineke og Tim Slumstrup Aunkilde

Fortsat fra 2022

I forbindelse med nedlægning af nye fjernvarmerør i Rubinsteinvej, Offenbachsvej og Beethovensvej i Københavns Sydhavn, overvågede Københavns Museum anlægsarbejdet.

Overvågningen viste, at i hovedparten af det berørte område lå det oprindelig dyrkningslag bevaret under 1900-tallets påførte overfladelag. I forbindelse med dette fremkom spor efter områdets udnyttelse som landbrugsjorde i historisk tid i form af markskel og drængrøfter, og også spor efter, at der har været udfordringer med sandflugt. Af spor efter oldtidsaktiviteter fremkom en kogestensgrube og en grube.

KBM5078   H.V. Rolstedsvej

Forundersøgelse

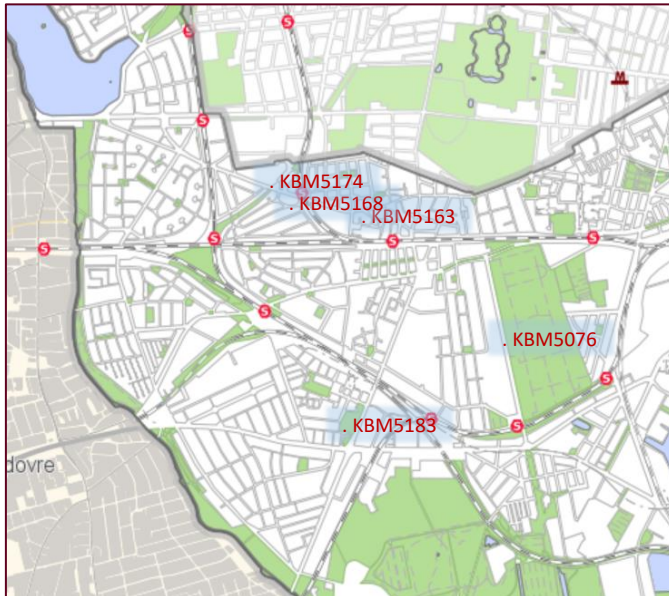
Markflade, dyrket mark. Nyere tid, Moderne tid

Deltagere: Terje Stafseth, Tim Slumstrup Aunkilde og

Christian Andreas Flensborg

Overvågning af ny fjernvarme. Ved undersøgelsen kunne der følges et ældre mark/dyrkningslag fra nyere/moderne tid i sidegaderne og ned gennem traceet i Tranehavevej, hvor topniveau varierer fra 0,7 til 0,3 m under overfladen. Af anlæg blev der fra samme periode registreret et stolpehul i den sydligste del af Natalie Zahles Vej, samt spor efter den ældre vejbelægning i krydset ved H. V. Rolsteds Vej.

Valby

KBM5076 H. C. Ørstedværket – Vigerslev

Forundersøgelse

Oldtidsgruber, grøft og markdræn. Oldtid og Nyere tid?

Deltagere: Anine Madvig Struer, Nikolai Fenger Pedersen, Christian Flensborg, Karen Green Terkelsen, Stine Damsbo Winther, Samuel Keenan, Tim Slumstrup Aunkilde, Niels Henrik Andreasen.

I forbindelse med nedlægning af nye elkabler på strækningen fra H.C. Ørstedværket til Vigerslev højspændingsstation overvågede Københavns Museum anlægsarbejdet. Den berørte strækning var inddelt i 4 etaper, med forskellige grader af arkæologisk potentiale. De primære arkæologiske resultater fremkom på Vigerslev Allé, hvor det oprindelige dyrkningslag var bevaret under store dele af vejen.

I den forbindelse fremkom både et par oldtidsgruber og grøfter fra formodentlig nyere tid, samt på P. Knudsens Gade, hvor den gamle strandkant var bevaret under vejkonstruktionen desværre uden fund af spor af stenalderaktivitet.

KBM5163 Lindevang- Vigerslev

Forundersøgelse

Vejkiste og kogestensgrube. Nyere tid og oldtid

Deltagere: Christian Andreas Flensborg, Anine Madvig Struer,

Zenon Topcagic, Gerd Bindsbøl Ravnholt og Morten

Steineke

Ved overvågning af ledningstracé fra Vigerslev Allé til

Finsensvej søgtes der efter jordfaste fortidsminder herunder de middelalderlandsbyer som agerede satellitter omkring det datidige København. Der blev fundet bunden af en kogestensgrube med ildpåvirkede sten af bjergart, hvoraf der stadig afventes datering samt en vejliste knyttet som et tunnelligende system under Roskildevej, som formodentligt fungerede som dræn til 1700-tals vejbelægningen. Denne var genanvendt og forbundet til en moderne kulvert tæt ved skellet.

KBM5168   **Monrads Allé & Søndre Allé**

Forundersøgelse

Vejkantsgrøft. Nyere tid

Deltagere: Samuel Keenan, Christian Flensborg og Morten Steineke

En større forundersøgelse i forbindelse med udskiftningen af fjernvarmerør i gaderne i Monrads Allé, Søndre Allé og krydset Søndre Allé og Valby Langgade. Gamle jordlag blev observeret på tværs af det udgravede område, og en mulig vejkantgrøft blev fundet under den nuværende vej, der sandsynligvis relaterer sig til en ældre linjeføring af Valby Langgade.

KBM5174   **Valby Langgade 151**

Forundersøgelse med negativt resultat

Deltagere: Christian Andreas Flensborg

En enkelt kortere grøft gravet ud fra matriklen. Alle lag var blevet omrodet i moderne tid.

KBM5183   **Torveporten**

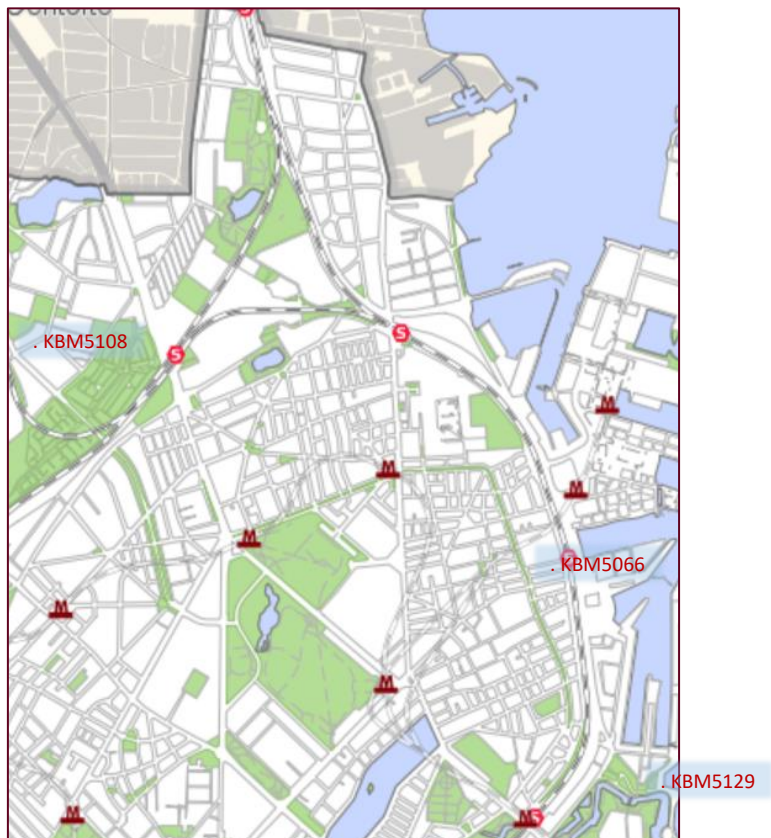
Forundersøgelse med negativt resultat

Deltagere: Sam Keenan og Tim Slumstrup Aunkilde.

Flere søgegrøfter blev gravet i et ubebygget jordstykke, men indeholdt intet af arkæologiske interesse.

Flere etaper kommer senere.

Østerbro

KBM5129   **Langelinie 20**

Forundersøgelse

Opfyld, forstyrrelser, vandrullet flint, bundskår af potte
(1800-1900-tallet)

Deltagere: Mikkel B. Siebken, Christian A. Flensburg

I forbindelse med etablering af spildevandsledninger ved Langelinie udførte Københavns Museum en arkæologisk forundersøgelse. I hele grøften blev der påtruffet opfyldslag,

som relaterer sig til etableringen af Københavns Frihavn i 1891-1894. Det kan ikke udelukkes, at der ligger stenalder bevaret i en større dybde.

KBM5108   Lundehusparken

Forundersøgelse med umiddelbart negativt resultat

Deltagere: Zenon Topcagic Rosenkvist

Overvågning af lille del af gravearbejde i forbindelse med skybrudssikring. Et større og dybt tracé blev gravet, men overfladen bød kun på moderne påfyldslag med plastik og des lige. Undergrunden var fundtom. Intet af arkæologisk interesse blev set her. Der er dog en del opsamlinger af flint fra området, lige som topografien kunne tyde stenalderpladser i området, men da arbejdet blev udført uden forundersøgelse, var det kun lykkedes at besigtige mindre dele af grunden.

KBM5066   Østbanegade m.fl.

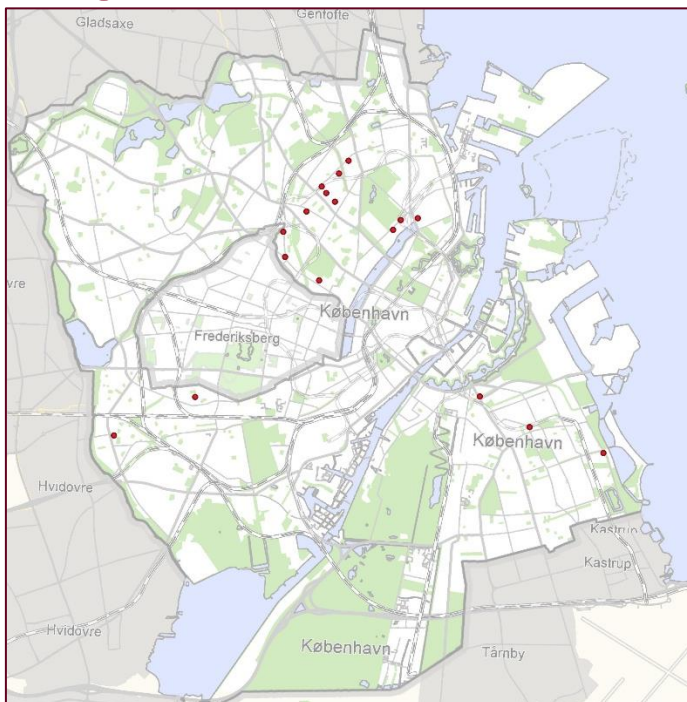
Forundersøgelse

Forsvarsværk. 1600-tallet

Deltagere: Terje Stafseth, Per Jansson, Sam Keenan og Rikke Simonsen

Fortsat fra 2022. Der henvises til sidste års AUK for yderligere information.

Øvrige lokaliteter

KBM5071   **Sorteringspunkter**

Forundersøgelse

Diverse kulturlag. Oldtid til nutid

Deltagere: Stine Damsbo Winther, Sam Keenan, Zenon

Topcagic, Tim Slumstrup Aunkilde, Rikke Simonsen, Morten

Steineke, Per Henrik Jansson, Lena Diana Tranekjer, Karen

Green Therkelsen, Terje Stafseth, Nikolai Fenger Pedersen,

Mikkel Siebken, Camilla Haarby Hansen og Simone Mayer

17 steder i Københavnsområdet er der lavet overvågning af nedgravninger til nye nedgravede

affaldssorteringsbeholdere. Årets punkter bestod af 3

punkter på Amager, 4 punkter på Østerbro, 2 punkter i Valby og 8 punkter på Nørrebro.

De mange, men ofte mindre, nedgravninger har givet mulighed for at vurdere lagopbygninger i en lang række områder i København, hvor museet ikke eller sjældent har været tidligere.

Blandt overraskelserne kan nævnes:

- Resterne af en skorsten fra industrialiseringens begyndelse, fundet ved Irmingersgade 12 på Østerbro.
- Flintredskab og ikke mindst en større neolitisk tværpil ved Lundtoftegade 75.
- En velbevaret kistebegravelse af en kat. Ved Lundtoftegade 1. Kattebegravelsen er fra omkring begyndelsen 1900-tallet.

Bagsidefoto af Alexander Normann Huus. "Intim scene".
Importeret porcelæn med erotisk motiv. KBM5106.

